

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ АПН УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 5049
від 11 квітня 2001 р.

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ № 2
(Додаток 1)

Засновано у 2001 році

Передплатний індекс 23823

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

2007 р.

Київ – Рівне

Тематичний випуск

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ,
ТЕХНОЛОГІЇ**

(3 том), 2007 р.

**Тематичні рубрики випуску:
Філософія освіти як духовна парадигма модернізації ВНЗ України
Педагогіка вищої школи і навчальна дисципліна
Технологічний підхід (проектування інноваційних технологій навчання і виховання)
Інформаційні та інтерактивні технології у вищій освіті**

Київ – Рівне

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої ради Інституту вищої освіти України протокол № 5/3 від 21 травня 2007 р.

Вища освіта України №2 (додаток 1). Тематичний випуск „Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т.3. – Рівне: РДГУ, 2007. – 227 с.

У тематичному випуску часопису „Вища освіта України” вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії та технологій педагогіки вищої школи.

Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання моделей „ідеального випускника” та „ідеального викладача” вищих навчальних закладів; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистісно-зорієнтованої спрямованості – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв’язання яких звертаються автори випуску.

Особлива увага загострюється обґрунтуванню філософії освіти як духовній парадигмі модернізації вищих навчальних закладів, методологічній основі педагогіки вищої школи.

Публікації тематичного збірника адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

Головний редактор:

Віктор АНДРУЩЕНКО, доктор філософських наук, професор, академік АПН України, голова наглядової ради Інституту вищої освіти АПН України

Перший заступник головного редактора:

Володимир ЛУГОВИЙ, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, директор інституту вищої освіти АПН України

Редакційна колегія:

Віталій БАБАК, доктор технічних наук, професор, ректор Національного авіаційного університету
Віль БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, ректор Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна
Іван ВАКАРЧУК, доктор фізико-математичних наук, професор, ректор Львівського національного університету імені І.Я.Франка
Микола ЄВТУХ, доктор педагогічних наук, професор, академік-секретар відділення Вищої школи АПН України, академік АПН України

Михайло ЗГУРОВСЬКИЙ, доктор технічних наук, професор, академік НАН України, ректор Національного технічного університету України „Київський політехнічний інститут”

Іван ЗЯЗЮН, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, директор Інституту професійної освіти АПН України

Василь КРЕМЕНЬ, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, президент АПН України

Микола МИХАЛЬЧЕНКО, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу Інституту вищої освіти АПН України, президент Української академії політичних наук
Олекса ОНИЩЕНКО, доктор філософських наук, професор, академік-секретар НАН України, директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, академік НАН України

Ганна ОНКОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу Інституту вищої освіти АПН України (заступник головного редактора)

Геннадій ПІВНЯК, доктор технічних наук, професор, академік НАН України, ректор Національної гірничої академії України
Віктор СКОПЕНКО, доктор хімічних наук, професор, академік НАН України, ректор Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка

Валерій СМОЛІЙ, доктор історичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту історії НАН України
Михайло СТЕПКО, кандидат фізико-математичних наук, професор, перший заступник директора Інституту вищої освіти АПН України

Петро ТАЛАНЧУК, доктор технічних наук, професор, академік АПН України, президент Відкритого міжнародного університету розвитку людини „Україна”

Василь ТАЦІЙ, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, ректор Української національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого

Юрій ШЕМШУЧЕНКО, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права НАН України

Микола ШКІЛЬ, доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України

Редакційна колегія з напрямів:

педагогіки
- Надія БІБІК, Наталія ДЕМ’ЯНЕНКО, Леонід КАНЩЕНКО, Галина КОЗЛАКОВА, Олексій МОРОЗ, Тамара ЯЦЕНКО

психології
- Іван БЕХ, В’ячеслав КАЗМІРЕНКО, Сергій МАКСИМЕНКО, Віталій ТАТЕНКО, Юрій ТРОФИМОВ
філософії
- Петро ГНАТЕНКО, Леонід ГУБЕРСЬКИЙ, Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ, Валентин КРИСАЧЕНКО, Володимир ЯРОШОВЕЦЬ

політології
- Микола ГОЛОВАТИЙ, Федір КИРИЛЮК, Віктор ПАЗЕНОК, Віталій СКУРАТІВСЬКИЙ
економічної теорії
- Віталій БОБРОВ, Володимир ЄВТУШЕВСЬКИЙ, Юрій НІКОЛЕНКО, Антон ФІЛІПЕНКО, Дмитро ЧЕРВАНЬОВ

Редакційна колегія випуску: Андрущенко В.П., Луговий В.І., Постоловський Р.М., Павелків Р.В., Степко М.Ф., Левшин М.М., Сілков В.В., Євтух М.Б., Манوخа І.П., Невмержицький О.А., Михальченко М.І., Волинка Г.І., Поніманська Г.І., Малофій І.В., Уваркіна О.В., Дем’яненко Н.М., Корольов Б.І., Онкович Г.В., Козлакова Г.О., Корсак К.В., Бобров В.Я., Дем’янюк Т.Д., Лутай В.С.

Відповідальний редактор випуску: Левшин М.М.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 01014 м. Київ - 14, вул. Бастіонна, 9. Інститут вищої освіти АПН України. Тел.: 286-68-04, 286-63-68
33028 м.Рівне, вул.Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.

спрямована на відмову від репродуктивних, пояснювально-ілюстративних технологій та на розвиток пізнавальної активності, самостійності, творчої ініціативи учнів у навчально-виховному процесі (М.О. Данилов, Б.П. Єсіпов, І.Я. Лернер, М.М. Скаткін та інші) [2. 5].

Аналіз та узагальнення джерел має змогу твердити, що однією з провідних тенденцій розвитку пояснювального процесу 60-х років є серйозна трансформація раніше домінуючого принципу „учень для школи” на принципово протилежну йому тезу – „школа для учня”, яка знаменувала початок розвитку особистісно орієнтованої педагогічної теорії і практики [6. 11].

Таким чином, розглянувши основні концепції розвивального навчання, ми можемо зробити висновки, що на занятті ділової іноземної мови вчитель ЗОШ та ВНЗ повинен орієнтувати навчальний процес на розвиток пам'яті, логічного мислення, мовлення, спостережливості, творчої уяви. І відповідно до цих принципів створювати свою методику і розробляти систему вправ, яка дала б кращий результат навчання і спонукала учнів та студентів до самостійності у вивченні іноземної мови.

Література

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання. Підручник для педагогів. – К.: Українська видавнича спілка. – 1997. – 441 с.
2. Воронцов А.В. Анонс к книге „Внутришкольный контроль” // Феникс. Инф.-метод. журнал. – М., 1994. – № 1.
3. Гадяцький М.В. Організація навчального процесу в сучасній школі: Навчально-методичний посібник для вчителів, керівників навчальних закладів, слухачів ІПО. – Харків: Веста: Видавництво „Ранок”, 2003. – 136 с.
4. Давыдов В.В. О понятии развивающего обучения // Педагогика. – 1995. – № 1.
5. Дусаицкий А.К. Концепция школы развития личности // Феникс. Инф.-метод. журнал. – М., 1994. – № 1.
6. Занков Л.В. Дидактика и жизнь. – М., 1968.
7. Лозова В.І., Троцько В.Г. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / ХДПУ ім. Г. Сковороди. – 2-ге вид. випр. доп. – Харків: ОВС, 2002. – 400 с.
8. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. – М., 1976.
9. Савченко О.Р. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
10. Фридман Л.М. Проблема обучения и развития в современных условиях в психологическом образовании // Феникс. Инф.-метод. журнал. – М., 1995. – № 3.
11. Фурман А.В. Методический анализ систем развивающего обучения // Педагогика и психология. – М., 1995. – № 1.
12. Черниш З. Дбаємо про нові технології // Освіта і управління, № 1, т. 1. – 1997. – С. 147-149.
13. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. – М., 1989.

Резюме. Стаття посвящена історії виникнення технологій розвиваючого об'учення іноземного мови в ОШ і ВУЗе.

Summary. The article deals with the history of appearing of progressive education technologies in studying foreign lang Suages in secondary schools and high educational establishments.

УДК 811.161.2'367

Н.П. Ковальчук

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЕКТУВАННЯ СТРУКТУРИ І ЗМІСТУ ПУНКТУАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Резюме. У статті розглянуто питання статусу пунктуаційної компетентності, визначено її зміст, структуру; встановлено рівні реалізації компетентнісного підходу до вивчення пунктуації.

Спрямованість системи освіти на засвоєння системи знань, яка була традиційною й виправданою ще декілька десятиліть тому, вже не відповідає сучасному соціальному замовленню, що вимагає виховання самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти у вихованні соціальних, виробничих та економічних завдань. Виконання цих завдань потребує істотного посилення самостійної й продуктивної діяльності школярів, розвитку їхніх особистісних якостей, творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватись у житті суспільства [1,16].

У зв'язку з цим нині почали відбуватися кардинальні зміни в розвитку освіти. На сторінках періодичної педагогічної преси і навіть у змісті нормативних документів, що регламентують розвиток освітніх процесів, досить часто можна натрапити на тезу про необхідність запровадження компетентнісного підходу. Цей термін відносно новий у нашій країні, тому існують різні його трактування.

Українські (Пометун О., Овчарук О., Бібік Н., Трубачева С.) та російські вчені (Хуторський О., Савенков А., Зимня І.) розглядають у своїх роботах поняття „компетентність”, „компетентнісний підхід”.

Під поняттям „компетентність” розуміють інтегровану характеристику якостей особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, вміння, ставлення, поведінкові реакції [1,93].

Компетентність складається з відповідних ключових – це основний набір найзагальніших понять, які мають бути деталізованими в комплексі знань, умінь, навичок, цінностей і відношень за навчальною галуззю школярів [1,93].

Під поняттям „компетентнісний підхід” розуміється спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетентностей школяра, яких він набуває впродовж вивчення предмета або предметів в усіх класах середньої школи.

Це потребує відповідної системи змін у змісті освіти :

- 1) визначення переліку ключових компетентностей;
- 2) ідентифікації їх з окремими розділами предмета;
- 3) вибір змісту предмета, який може забезпечити формування всієї системи компетентностей;
- 4) встановлення рівня та показників сформованості компетентностей на певному етапі й кожного року навчання;
- 5) розроблення системи контролю та корекції процесу формування компетентностей учня [1,67].

Оскільки мета нашої розвідки полягає у визначенні статусу, змісту, структури пунктуаційної компетентності та основних шляхів її реалізації на уроках рідної мови і в процесі навчання студентів-філологів, ми ставимо перед собою такі завдання:

- визначити зміст, структуру пунктуаційної компетентності;
- встановити рівні реалізації компетентнісного підходу вивчення пунктуації.

Зауважимо, що сьогодні існує три підходи, на основі яких можна аналізувати й розбудовувати освітній процес у сучасній школі.

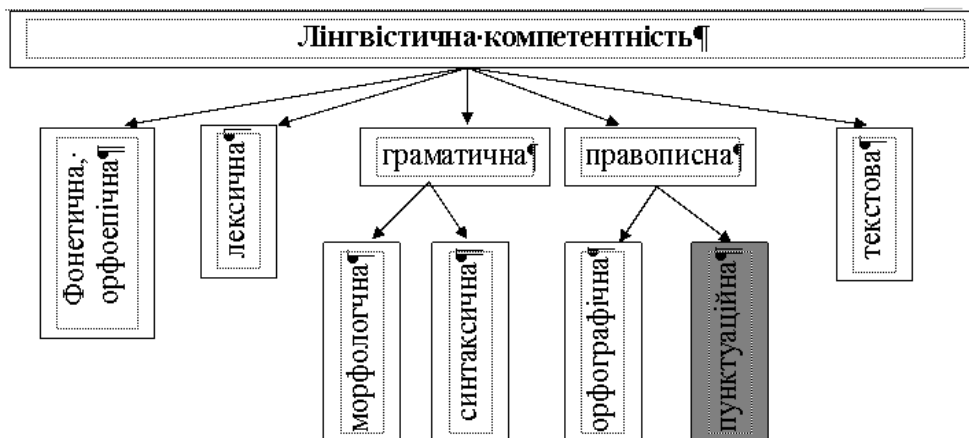
1. Підхід із погляду змісту навчання. Тут головним є те, що викладається учням в школі. Тобто навчальні програми відображають сукупність знань, які можуть бути реалізовані учнями на уроках і в позаурочний час.

2. Підхід з погляду процесу навчання. Основне: що відбувається під час навчання, як учні вчать, що засвоюють. Аналізові підлягають явища та процеси, що відбуваються в класі, коли учні разом з учителем здійснюють пізнавальну діяльність у класі.

3. Підхід із погляду результатів, який спрямовує нас на з'ясування сукупності компетентностей (знань, навичок, умінь та інше), котрими оволоділи учні після вивчення теми, розділу комплексно.

У зв'язку з цим по-іншому подається система методів навчання. В основі їхнього добору та конструюванні лежить структура відповідних компетенцій і функцій.

У своєму дослідженні ми, перш за все, звертаємо увагу на лінгвістичну компетентність як підґрунтя вивчення української мови, складові якої узагальнено в таблиці:

Отже, в основі лінгвістичної компетентності ми можемо виділити синтаксичну і пунктуаційну, які в українській мові формуються у взаємозв'язку, що знайшло відображення у назві розділів „Синтаксис і пунктуація”.

Процес формування пунктуаційної компетентності включає такі етапи:

- 1) пошук прояву ключових компетентностей у кожній конкретній темі;
- 2) проектування пунктуаційної компетентності на всіх ступенях навчання;
- 3) відображення пунктуаційної компетентності в навчальних стандартах, програмах, підручниках та методиках навчання.

Пунктуаційна компетенція є освітньою, предметною, оскільки її формування відбувається на уроках української мови (вивчення пунктуаційного матеріалу, формування навичок правопису, застосування їх на уроках розвитку мовлення, у побудові власних діалогічних та монологічних висловлювань і пунктуаційному їх оформленні на письмі).

Отже, пунктуаційну компетентність ми можемо структурувати таким чином:

Для з'ясування специфіки формування пунктуаційної компетентності на кожному етапі потрібно описати її динаміку.

Динаміка розвитку пунктуаційної компетентності		
Ступінь навчання	Об'єкт дійсності	Елементи компетенції, які засвоюються
1-ий етап початкова школа (1-4 кл.)	Види речень за метою висловлювання та інтонацією. Розділові знаки при однорідних членах речення. Розділові знаки при однорідних членах зі сполучниками, кома на межі складного речення [3].	Уміння визначати вид речення за метою висловлювання, розпізнавати речення з окличною інтонацією та пояснення розділових знаків у вивчених пунктограмах.
2-ий етап основна школа (5-9 кл.)	Розділові знаки кінця речення, між підметом і присудком, при однорідних членах речення, вставних сло-вах, звертаннях, між частинами складного речення, при прямій мові, діалозі, дієприкметнику, дієприкметниковому звороті, дієприслівнику, дієприслівниковому звороті, вигуку, в неповних реченнях [4].	Ставити та обґрунтовувати розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях, ін-тонувати речення, правильно їх будувати, розташовувати розділові знаки у власних висловлюваннях, знаходити і виправляти пунктуаційні помилки у своїх та чужих роботах.
3-ій етап старша школа (10-12 кл.)	Розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях.	Удосконалювати знання пунктуаційного матеріалу, набуті у попередніх класах.

Така динаміка розвитку пунктуаційної компетенції свідчить про те, що з класу в клас у процесі навчання збільшується кількість і якість засвоєних учнями елементів пунктуаційної компетентності, наприклад, у початковій школі закладаються основи компетенції у будові речення лише за метою висловлювання та розділових знаків кінця речення, поняття „просте” та “складне речення”, в основній відбувається поглиблення і розширення цих елементів, які в свою чергу входять до граматичної та правописної компетенції на основі текстової. Тобто, відбувається розвиток компетенції в читанні та письмі. В старшій школі удосконалюються елементи пунктуаційної компетенції, набуті в попередніх класах.

Отже, формування змісту пунктуаційної компетенції відбувається у три основні рівні.

Перший рівень загального теоретичного уявлення, формами фіксації якого є **розроблення змісту теоретичної пунктуаційної компетентності**, визначення її складу, структури, функцій.

Оскільки загальна середня освіта розглядається як основа цілісного розвитку особистості молодої людини та її соціального ставлення до суспільства, а зміст пунктуаційного матеріалу виступає як педагогічно адаптований соціальний досвід, він має складатися з відповідних йому структурних складників, кожен з яких є певним специфічним досвідом і в кінцевому результаті може бути представленим у вигляді системи компетентностей. Керуючись тим, що соціалізація особистості відбувається в різних сферах діяльності, спілкування та самосвідомості, доцільно говорити про такі компоненти змісту пунктуаційного матеріалу, як: інформаційно-діяльнісний, комунікативний і рефлексивний, які властиві вивченню пунктуаційного матеріалу. **Інформаційно-діяльнісний** компонент має бути комплексним і вміщувати складники, що визначають різні аспекти формування пунктуаційної компетентності та процесу діяльності, зокрема: **пізнавальний** (вивчення теоретичного пунктуаційного матеріалу), **ціннісний** (забезпечення сприйняття матеріалу з пунктуації через початкові знання, формування в учнів пунктуаційної компетентності, це усвідомлення цілісного значення пунктуації), **технологічний** (забезпечує ознайомлення учнів із методами спостереження над мовним матеріалом, формує вміння порушувати та розв'язувати проблему, сприяє побудові й організації навчання як творчого процесу та формуванню досвіду), **розвивальний** (розвиток пізнавального інтересу учня до пунктуації через ознайомлення його з основами теорії її вивчення, сприяє розвитку активності та самостійності учнів через залучення до практично-дослідної роботи). **Комунікативний** компонент забезпечує формування досвіду спілкування особистості з іншими (інтонування – в усному мовленні; пунктуаційно правильне оформлення тексту – на письмі). **Рефлексивний** – самопізнання, саморозвиток учня.

Другий рівень – це рівень **навчального предмета**, де відбувається конкретизація складу, структури, функцій змісту теоретичного матеріалу з пунктуації. Він фіксується у стандартах освіти, навчальних планах та методиках викладання.

Теоретичне уявлення про вивчення пунктуації полягає у тому, що воно визначається як цілісність, яка охоплює:

а) частину змісту предмета, що підлягає вивченню, з переліком компетенцій як сукупності знань і способів діяльності, необхідних для вивчення певного матеріалу;

б) засоби вивчення пунктуаційного матеріалу учнями;

в) вимоги до рівня засвоєння лінгвістичного матеріалу з переліком відповідних компетенцій учня, які передбачають його особистісний досвід діяльності відносно предмета.

Для забезпечення поступовості реалізації компетентнісного підходу у вивченні пунктуації важливе значення мають освітні програми, які конкретизують та окреслюють обсяг і глибину пунктуаційної компетентності учнів[3;4].

Навчальна програма – це освітній нормативний документ, побудований на основі системно-організаційної єдності цілей, цінностей, змісту освіти та вимог до рівня його засвоєння, а також умов організації навчального процесу [2]. Програми містять вказівки щодо вироблення в учнів основних пунктуаційних умінь і набуття досвіду самостійної навчальної роботи. До навчальних програм уведено також розділ критеріїв оцінювання навчальних досягнень школярів (узагальнено), який все ж таки допоможе вчителю позбутися формалізму в оцінюванні результатів навчання.

Третій рівень – це рівень **навчального матеріалу з пунктуації**, коли склад, структура й функції вивчення пунктуації фіксуються у формі підручників та інших засобів навчання, тут здійснюється подальша конкретизація змісту навчального предмета, зокрема і пунктуації.

Підручник – це книга або інший носій інформації, який є засобом для засвоєння змісту освіти й містить навчальний матеріал, який не завжди систематизований, передбачений навчальною програмою з пунктуації. Підручник є інформативною моделлю, яка в своїй структурі містить три основні блоки: 1) вимоги до результатів роботи учня з підручником; 2) текстовий блок, який розподіляється на основний, додатковий та пояснювальний; 3) блок діяльнісного спрямування (питання і завдання на репродуктивну, творчу, емоційно-ціннісну, рефлексивну, контрольну-оцінювальну діяльність) [1, 57].

З погляду компетентнісного підходу підручник як навчальний засіб виконує такі основні функції: інформаційно-пізнавальну (подання інформації через текст, фотокартку, малюнок, модель, схему, рекомендацію та інше), дослідницьку (самостійне розв'язання проблеми), практичну (виконання вправ і завдань, які дають змогу вдосконалювати пунктуаційні навички та стимулюють практичну діяльність), самоосвітню (формування навичок самоосвіти, заохочення до подальшого творчого пошуку), які спрямовані передусім на сприяння формуванню та розвитку основних елементів пунктуаційної компетентності.

Таким чином, обґрунтування складових пунктуаційної компетентності свідчить про її багаторівневий характер, важливість її формування для розвитку особистості учнів. Основою формування пунктуаційної компетентності можна вважати програмовий матеріал, методичні посібники, інтерактивні методи навчання, засоби навчання, вивчення пунктуації на текстовій основі та інше. Важлива роль у формуванні пунктуаційної компетентності відводиться вчителю, який має проаналізувати, готуючись до уроку, як саме пунктуаційний матеріал можна використати для розвитку в учнів пунктуаційної компетентності. Для цього складається їх орієнтовний перелік, який відтворюється в планах уроку. Окреслений нами зміст та структурна організація пунктуаційної компетенції дозволить зробити уроки вивчення пунктуаційного матеріалу більш насиченими, результативними, підвищать інтерес до вивчення рідної мови, оскільки учні будуть самі визначати практичну цінність вивчуваного матеріалу, бачити взаємозв'язок у вивченні пунктуації та підвищенні рівня культури мовлення. Перспективним, на наш погляд, є дослідження шляхів формування пунктуаційного матеріалу, вивчення критеріїв оцінювання рівня пунктуаційної компетенції.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики/ Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
2. Оконь В. Введение в общую дидактику. – М.: Высш. шк., 1990. – 382 с.
3. Програми середньої загальноосвітньої школи. 3-4 класи. – К.: Початкова школа. – 2003. – 296с.
4. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-12 класи. – К.: Перун, 2005. – 176 с.

Резюме. В статті розглянуто питання статусу пунктуаційної компетентності, визначено її зміст, структуру; встановлено рівні реалізації компетентнісного підходу до вивчення пунктуації.

Summary. In the article the question of status of the punctuation competence, considered its content, structure; installed levels of the realization of the competence approach of study of punctuation is set.

ЗМІСТ

Секція 1

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ЯК ДУХОВНА ПАРАДИГМА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВНЗ УКРАЇНИ

<i>Лузік Е.В., Ладогубець Н.В.</i> Теоретико-методологічні основи формування інтегративних курсів як фундаменту системи неперервної освіти ХХІ століття	4
<i>Бадьора С.М.</i> Причини девіантної поведінки і наукова організація навчально-виховної роботи з девіантами ...	13
<i>Бойченко М.І., Горбунова Л.С., Корольов Б.І., Корсак К.В., Лукашевич М.П., Рябченко В.І., Уваркіна О.В.</i> Методологічні засади трансформації вищої освіти України в контексті Болонського процесу	16
<i>Дзоз В.О.</i> Гуманітарна політика держави у сфері релігії	21
<i>Кобельська Г.Г.</i> Про теоретичний і реалізаційний потенціал гасла „ноосферізації”	24
<i>Кучера Т.М.</i> Соціально-філософські принципи регіоналізму як механізму розвитку гуманітарної освіти в умовах трансформації суспільства (Філософія освіти як духовна парадигма модернізації ВНЗ України)	27
<i>Малімон В.І.</i> Самоосвіта особистості як форма неперервної освіти	31
<i>Онкович Г.В., Борко Т.М.</i> Плекання літературної особистості як освітня парадигма	33
<i>Сабіров О.С.</i> Педагогічна актуалізація оздоровчих цінностей в освіті студентів у контексті євроінтеграційних зрушень	36
<i>Стойко С.В.</i> Філософія освіти на початку ХХІ століття: проблеми та знахідки	39
<i>Тепла О.М.</i> Гуманістичні цінності: структурно-компонентний аналіз	41
<i>Ущипівська Г.П.</i> Європейські інтеграційні процеси і зміни у підготовці науково-викладацьких кадрів вищої кваліфікації	43
<i>Шинкаренко Л.І.</i> Освіта дорослих: еволюція сучасних наукових поглядів	46

Секція 2

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

<i>Потапчук Т.В.</i> Морально-духовні цінності: визначення основних понять	51
<i>Буцяк В.І., Турко Н.Є.</i> Музичні твори Богдани Фільц в інструментальній підготовці вчителів музики (до 75-ої річниці від дня народження)	53
<i>Горбатюк Л.М.</i> Соціально-педагогічні аспекти розв’язання проблеми безпритульності підлітків як домінантної основи фахової педагогічної підготовки у вищій школі	55
<i>Данилова Г.С.</i> Вершини професіоналізму педагога як акмеологічний синтез тріади його компонентів	57
<i>Ніконенко І.С.</i> Роль іноземної мови у підготовці майбутніх правоохоронців до міжнародного співробітництва	61
<i>Цимбалюк О.М.</i> Теоретичні аспекти дослідження процесу розвитку комунікативної діяльності вчителя	65
<i>Антонюк Л.О.</i> З австрійського досвіду поєднання інтеграції в Європу і забезпечення якості вищої освіти	68
<i>Василюк В.М.</i> Законодавчі та нормативно-правові засади фізичної культури в Україні	70
<i>Васильєва М.О.</i> Створення рефлексивного середовища у процесі підготовки соціальних працівників	74
<i>Воронкова Б.А.</i> До питання урізноманітнення об’єктів дослідження „Порівняльної педагогіки”	76
<i>Гончарова А.І.</i> Трансформація гендерних стереотипів щодо агресивної поведінки у сучасних студентів	79
<i>Гудовсек О.А.</i> Формування естетичної культури майбутніх педагогів позашкільної освіти у вищих навчальних закладах	81
<i>Колесніков С.А.</i> Підготовка вчителя музики до забезпечення наступності музичного виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в процесі формування орієнтації на мелодію	84
<i>Кряжжев П.В.</i> Якісні зміни вищої освіти у країнах Західної Європи наприкінці ХХ ст.	86
<i>Лалак Н.М.</i> Шляхи ефективності розвитку педагогічної культури майбутнього вчителя засобами предмету „Історія”	90
<i>Мінакова Л.В.</i> Магістр і дослідницький сегмент його підготовки в педагогічному університеті	92
<i>Михайленко Т.В.</i> Специфіка виховної діяльності позашкільних закладів та громадських організацій канадських українців	95
<i>Лукач О.М.</i> Духовні цінності студентської молоді	98
<i>Ткачук О.С.</i> Формування професійної компетенції майбутнього вчителя щодо викладання фонетичного матеріалу в початкових класах	100
<i>Топіха А.М.</i> Педагогіка вищої школи: сучасні методологічні аспекти	104
<i>Халамендик В.Д.</i> Педагогічна освіта Миколаївщини (середина ХІХ – перша третина ХХ ст.)	106
<i>Щербань М.П.</i> Правова культура. Проблеми правового виховання студентської молоді	111
<i>Юзюк В.В.</i> Психолого-педагогічний аспект розвитку особистості школяра в системі сучасної освіти	115

Секція 3**ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ (Проектування інноваційних технологій навчання і виховання)**

<i>Кислицька Ю.О.</i> Формування нормативно-правової бази освіти в контексті євроінтеграційних процесів	119
<i>Волощук О.М.</i> Нова роль та значення педагога-організатора у сучасних умовах організації дозвілля	121
<i>Гетта Т.Л.</i> Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до здійснення особистісно орієнтованого підходу в навчанні.....	124
<i>Голуб Т.П.</i> Лінгвокультурологічна складова особисто-орієнтованого навчання	126
<i>Дівінська Н.О.</i> Проблеми формування професійних умінь студентів філологічних факультетів проводити навчально-педагогічні ігри.....	128
<i>Дуброва А.С., Мороз Л.В., Трофімчук В.М.</i> Із історії виникнення технологій розвивального навчання іноземної мови в ЗОШ та ВНЗ	131
<i>Ковальчук Н.П.</i> Технологія проектування структури і змісту пунктуаційної компетентності	133
<i>Козлова А.В.</i> Закордонний досвід підготовки журналістських кадрів	137
<i>Конопляник Л.М.</i> Підвищення рівня готовності майбутніх інженерів до використання іноземної мови в майбутній професійній діяльності	139
<i>Кучер Ю.А.</i> Технологізація вищої освіти – ірландський варіант	143
<i>Любашенко О.В.</i> Навчання української мови на засадах суб'єктно-діяльнісного підходу	146
<i>Мельник О.В.</i> Удосконалення редакторської освіти засобами поетичного мистецтва	150
<i>Петрова А.І.</i> Зарубіжний досвід формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів	152
<i>Рахманов В.О.</i> Шляхи підвищення активізації пізнавальної діяльності майбутніх офіцерів при вивченні загальновійськових дисциплін	156
<i>Романюк С.К., Ковальчук Т.Г., Ковалюк В.В.</i> Організація індивідуальної та самостійної роботи студентів на заняттях з іноземної мови в умовах кредитно-модульної системи	160
<i>Снісаренко О.С.</i> Розвиток ключових компетентностей – необхідна умова ефективного впровадження особистісно-орієнтованих технологій	163
<i>Чемерис І.М.</i> Формування професійної компетентності студентів-журналістів засобами іншомовних періодичних видань (за результатами експерименту)	165
<i>Шушляпін О.І.</i> Компетентність випускника медичного вузу в контексті безперервної освіти, виховання і наставництва.....	168
<i>Щербань П.М.</i> Методика організації виховної діяльності студентів у класних колективах загальноосвітніх шкіл під час проходження педагогічних практик як одного з шляхів формування педагогічної культури	176
<i>Малафійк І.В.</i> Дидактичний аспект модульності в навчанні	178

Секція 4**ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ**

<i>Біда О.А., Кравчук О.В.</i> Підготовка студентів до застосування інноваційних технологій на уроках у початковій ланці.....	183
<i>Комар О.А.</i> Оцінювання навчальної діяльності студентів у процесі проведення інтерактивного навчання	188
<i>Муковіз О.П., Прохур Ю.П.</i> Управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів засобами інструментальної програмної системи МУДЛ	192
<i>Смирнова И.Л.</i> Роль компютеризації в спеціальній теоретической підготовке будущих пилотов	195
<i>Тімошин А.С.</i> Технологізація навчання прикладних математиків	198
<i>Свириденко А.А., Невмержицький О.А.</i> Поточно-рейтингова система контролю успішності студентів у вищих навчальних закладах	201
<i>Титаренко Н.Ю.</i> Знання програмно педагогічних систем (пмс) у методичній підготовці вчителя англійської мови.....	204
<i>Хрущ М.С.</i> Електронні освітні ресурси: аспекти класифікації, основні принципи розробки	210
<i>Цецик С.П.</i> Використання інтерактивних технологій навчання при викладанні вищої математики для студентів-екологів	212
<i>Варич О.С.</i> Використання новітніх інформаційних технологій для розвитку технічного мислення майбутніх вчителів трудового навчання на заняттях технічної творчості	215

Додатки

<i>Луговий В.І.</i> Проблема високих педагогічних технологій та особистісної орієнтації їх в освіті (теоретико-методологічний аспект)	219
<i>Левшин М.М.</i> Креативи проектування особистісноорієнтованих технологій навчання і виховання	222
<i>Відомості про авторів</i>	223

Наукове видання

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ № 2 (додаток 1)

Тематичний випуск
Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології
Том 3

Редакційна колегія випуску:

Андрущенко В.П., Луговий В.І., Постолюк Р.М., Павелків Р.В., Степко М.Ф.,
Левшин М.М., Сілков В.В., Євтух М.Б., Маноха І.П., Невмержицький О.А.,
Михальченко М.І., Волинка Г.І., Поніманська Т.І., Малофіїк І.В., Уваркіна О.В.,
Дем'яненко Н.М., Корольов Б.І., Онкович Г.В., Козлакова Г.О., Корсак К.В.,
Бобров В.Я., Дем'янюк Т.Д., Лутай В.С.

Відповідальний редактор випуску: Левшин М.М.

Комп'ютерна верстка: Кравчук В.Ю.

Комп'ютерний макет: Кравчук В.Ю.

Підписано до друку 21.05.2007 р. Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк ізографічний. Ум. друк арк. 25,95. Замовлення № 28/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 01014 м. Київ - 14, вул. Бастіонна, 9. Інститут вищої освіти АПН України.
Тел.: 286-68-04, 286-63-68
33028 м.Рівне, вул.Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний
університет.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел.26-48-83

В – 55 Вища освіта України №2 (додаток 1). Тематичний випуск „Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т.3. – Рівне: РДГУ, 2007. – 227 с.

У тематичному випуску часопису „Вища освіта України” вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії та технологій педагогіки вищої школи.

Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання моделей „ідеального випускника” та „ідеального викладача” вищих навчальних закладів; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистіснозорієнтованої спрямованості – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску.

Особлива увага загострюється обґрунтуванню філософії освіти як духовній парадигмі модернізації вищих навчальних закладів, методологічній основі педагогіки вищої школи.

Публікації тематичного збірника адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.